

ISSAI 1

Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Standartları (ISSAI), Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Teşkilatı (INTOSAI) tarafından yayımlanmıştır. Daha fazla bilgi için: www.issai.org

INTOSAI

Lima Deklarasyonu

The Lima Declaration

Önsöz

Yirmi yıldan fazla bir süre önce Ekim 1977’de Lima (Peru)’da düzenlenen IX INCOSAI’de delegelerin büyük çoğusuyla kabul edildiğinde, emin olunmamakla birlikte, Lima Deklarasyonu Denetim Usulleri Rehberinin dünya çapında bir başarı elde edeceğine ilişkin büyük umutlar vardı.

O tarihten bu yana Lima Deklarasyonu ile elde edilen tecrübeler, en yüksek beklentilerin bile ötesine geçmiş ve her ülkenin kendi ortamında devlet denetiminin gelişimini ne denli etkilediğini göstermiştir. Lima Deklarasyonu; ait oldukları bölgeye, kaydettikleri ilerlemeye, kamu yönetimi sistemine nasıl entegre edildiklerine veya nasıl organize edildiklerine bakılmaksızın INTOSAI içinde yer alan tüm Yüksek Denetim Kurumları için eşit öneme sahiptir.

Deklarasyonun başarısı, her şeyden önce devlet denetimine ilişkin bütün amaç ve hususların yer aldığı kapsamlı bir listeyi içermesinden ve aynı zamanda dikkatin temel öğelerden uzaklaşmamasını sağlayan yalın bir dile sahip olmasından ileri gelir. Deklarasyonun dili, son derece anlamlı, kısa ve özündür ve bu yönleriyle kullanımı kolaydır.

Lima Deklarasyonunun temel amacı bağımsız devlet denetimi için çağrıda bulunmaktır. Bu çağrıya cevap veremeyen bir Yüksek Denetim Kurumu standartları yakalayamaz. Dolayısıyla, Yüksek Denetim Kurumlarının bağımsızlığı hususunun INTOSAI toplumunda ısrarla üzerinde durulan bir konu olarak kalması şaşırtıcı değildir. Ancak, Lima Deklarasyonunda yer alan gereklilikler, bir Yüksek Denetim Kurumunun sadece bağımsızlığını elde etmesi ile karşılanmaz; bu bağımsızlık aynı zamanda sağlam bir yasal zemine oturtulmalıdır. Ancak bunun için yasal güvenceyi temin eden iyi işleyen kurumlar mevcut olmalıdır ki bu kurumlar, sadece hukukun üstünlüğüne dayanan demokrasilerde bulunur.

Dolayısıyla hukukun üstünlüğü ve demokrasi, gerçek anlamda bağımsız devlet denetimi için esastır ve Lima Deklarasyonunun temelini oluşturan sacayaklardır. Deklarasyonda yer alan ilkeler, benimsedikleri yıldan bu yana güncelliğini koruyan belirli bir zamana ait olmayan asli değerlerdir. Yirmi yıldan fazla bir süre sonra Deklarasyonun yeniden yayımlanmasına karar verilmiş olması, yazarlarının ne denli nitelikli ve uzak görüşlü olduğunu kanıtlamaktadır.

Haklı olarak devlet denetiminin Magna Carta’sı olarak görülen bu temel metnin öneminin bilincinde olarak, Lima Deklarasyonunun yeni versiyonunun yayımlanmasındaki katkılarından dolayı Uluslararası Devlet Denetimi Dergisine teşekkürlerimizi sunuyoruz. Artık Lima Deklarasyonunun gelecekte de yaygınlaşmaya devam edeceğini biliyoruz. Deklarasyonda yer alan yüksek ideallere ulaşmak, hepimiz için sürekli bir görev olmaya devam edecektir.

Viyana, 1998 Sonbaharı, Dr Franz Fiedler,
INTOSAI Genel Sekreteri,
Lima Deklarasyonu Denetim Usulleri Rehberi

Giriş

Lima’da toplanan IX. Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Teşkilatı (INTOSAI) Kongresi:

- Kamu fonlarının usulüne uygun ve verimli kullanımının, kamu finansmanının yerinde yönetimi ve sorumlu mercilerce alınan kararların etkinliği için gerekli önkoşullardan birini oluşturduğunu göz önünde bulundurarak

- Bu amaca ulaşmak için; her ülkenin, bağımsızlığı yasayla güvence altına alınmış bir Yüksek Denetim Kurumuna sahip olmasının vazgeçilmez olduğunu göz önünde bulundurarak

- Devletin faaliyetlerini sosyal ve ekonomik sektörlere genişletmesi ve böylece geleneksel mali çerçevenin sınırları dışında faaliyet göstermesi nedeniyle böylesi kurumların daha da gerekli hale geldiğini dikkate alarak

- Denetimin çok özel amaçlarının; yani, kamu kaynaklarının usulüne uygun ve etkin kullanımı, sağlıklı bir mali yönetimin oluşturulması, idari faaliyetlerin yerinde uygulanması ile tarafsız raporların yayımlanması suretiyle bilgilerin kamu yetkililerine ve kamuoyuna aktarımının, Birleşmiş Milletlerin amaçlarına ulaşmada devletlerin istikrarı ve gelişimi için gerekli olduğunu dikkate alarak

- Önceki INTOSAI kongrelerinde dağıtılması bütün üye ülkelere onaylanan kararların genel meclislerce kabul edildiğini göz önünde bulundurarak

“Lima Deklarasyonu Denetim Usulleri Rehberi” başlıklı dokümanın yayımlanması ve dağıtılmasına

KARAR VERİR.

I. Genel

Bölüm 1. Denetimin Amacı

Kamu kaynaklarının yönetimi bir ortaklığı (tröstü) temsil ettiğinden denetim kavramı ve müessesesi kamu mali yönetiminin doğasında vardır. Denetim başlı başına bir amaç değildir. Denetim; sorumluların sorumluluklarını kabul etmesini sağlamak, tazmin ettirmek veya ihlalleri engellemek veya en azından güçleştirmek için münferit vakalarda düzeltici adımların atılmasına olanak tanıyacak önceden kabul edilmiş standartlardan sapmaları ve mali yönetimin yasallık, verimlilik, etkinlik ve tutumluluk ilkelerinin ihlallerini zamanında ortaya çıkarmayı amaçlayan düzenleyici sistemin vazgeçilmez bir parçasıdır.

Bölüm 2. Harcama Öncesi Ve Harcama Sonrası Denetim

1. Harcama öncesi denetim idari veya mali faaliyetlerin gerçekleşmeden önce incelenmesini; harcama sonrası denetim ise gerçekleşme sonrası incelemeyi ifade eder.

2. Etkin harcama öncesi denetim, devlete tevdi edilmiş kamu kaynaklarının sağlıklı bir şekilde yönetilmesi için vazgeçilmezdir. Bu denetim, bir Yüksek Denetim Kurumu veya diğer denetim kurumlarınca yürütülebilir.

3. Yüksek Denetim Kurumu tarafından yürütülen harcama öncesi denetimin; zarar meydana gelmeden önce engelleyebilme avantajı olmakla birlikte, iş yükü yaratma ve kamu hukuku kapsamında sorumlulukları belirsizleştirmek gibi dezavantajları da mevcuttur. Yüksek Denetim Kurumunca yapılan harcama sonrası denetim, sorumluların sorumluluklarını vurgular; neden olunan zararın tazmin edilmesi ile sonuçlanabilir ve ihlallerin tekrarını engelleyebilir.

4. Bir Yüksek Denetim Kurumunun harcama öncesi denetim yapıp yapamayacağını her ülkenin hukuki durumu, koşulları ve gereksinimleri belirler. Harcama sonrası denetim, harcama öncesi denetim yapıp yapmadığına bakılmaksızın her Yüksek Denetim Kurumunun vazgeçilmez görevidir.

Bölüm 3. İç Denetim ve Dış Denetim

1. İç denetim birimleri, bakanlık ve kurumların bünyesinde kurulurken dış denetim birimleri denetlenecek kurumların örgütsel yapısının bir parçasını oluşturmaz. Yüksek Denetim Kurumları dış denetim birimleridir.

2. İç denetim birimleri, oluşturuldukları kurumun başkanının emri altında faaliyet gösterir. Öte yandan her biri, kendi anayasal çerçeveleri kapsamında işlevsel ve organizasyonel açıdan mümkün olduğunca bağımsız olmalıdır.

3. Yüksek Denetim Kurumları, dış denetim organı olarak iç denetimin etkinliğini incelemekle görevlidir. İç denetimin etkin olduğu kanaatine varılmış ise, Yüksek Denetim Kurumunun genel denetim yapma yetkisi saklı kalmak kaydıyla, Yüksek Denetim Kurumu ile iç denetim arasında en uygun görev paylaşımı veya tayininin yapılması ve işbirliğinin sağlanması için çaba sarf edilmelidir.

Bölüm 4. Hukuka Uygunluk Denetimi, Düzenlilik Denetimi ve Performans Denetimi

1. Yüksek Denetim Kurumlarının geleneksel görevi, muhasebe işlemleri ile mali yönetimin yasalara uygunluğunu ve düzenliliğini denetlemektir.

2. Halen önemini koruyan bu denetim türüne ek olarak kamu kurumlarının performansını, tutumluluğunu, verimliliğini ve etkinliğini incelemeye yönelik eşit derecede önemli diğer bir denetim türü olarak performans denetimi bulunmaktadır. Performans denetimi, sadece belirli mali işlemleri değil aynı zamanda kurumsal ve idari sistemleri içeren kamusal faaliyetin tamamını kapsar.

3. Yüksek Denetim Kurumlarının denetim amaçlarının hepsi, yani mali yönetimin hukuka uygunluğu, düzenliliği, tutumluluğu, verimliliği ve etkinliği temelde eşit öneme sahiptir. Bununla birlikte Yüksek Denetim Kurumları çalışma bazında önceliklerini kendileri belirler.

II. Bağımsızlık

Bölüm 5. Yüksek Denetim Kurumlarının Bağımsızlığı

1. Yüksek Denetim Kurumları ancak denetlenen kurumdan bağımsız olmaları ve dış etkilere karşı korunmaları halinde görevlerini nesnel ve etkili bir şekilde yerine getirebilir.

2. Kamu kurumları bir bütün olarak devletin parçası olduğu için mutlak bağımsızlığa sahip değilse de, Yüksek Denetim Kurumları, görevlerini yerine getirmede gerekli fonksiyonel ve kurumsal bağımsızlığa sahiptir.

3. Yüksek Denetim Kurumunun kuruluşu ve gerekli düzeydeki bağımsızlığı Anayasada belirlenir; bu hususa ilişkin detaylar mevzuatta düzenlenir. Yüksek Denetim Kurumunun bağımsızlığı, özellikle denetim yetkisi ve görevine yönelik her türlü müdahaleye karşı bir yüksek mahkemece yeterli yasal güvenceyle teminat altına alınır.

Bölüm 6. Yüksek Denetim Kurumu Üye ve Denetçilerinin Bağımsızlığı

1. Yüksek Denetim Kurumlarının bağımsızlığı, üyelerinin bağımsızlığı ile ayrılmaz biçimde bağlıdır. Üyeler, Yüksek Denetim Kurumu adına karar vermek zorunda olan ve bu kararlarıyla üçüncü kişilere, yani, karar alıcı kurul üyelerine veya başkanlık yapılanmasına sahip bir Yüksek Denetim Kurumunun başkanına karşı sorumlu olanlar şeklinde tanımlanır.

2. Üyelerin bağımsızlığı Anayasa ile güvence altına alınır. Bilhassa görevden azledilmeye ilişkin prosedürler, Anayasada belirlenmeli ve üyelerin bağımsızlığını zedelememelidir. Üyelerinin göreve atanma ve azledilmelerine ilişkin yöntem, her ülkenin anayasal yapısına bağlıdır.

3. Yüksek Denetim Kurumu denetçileri, mesleki kariyerleri süresince, denetlenen kurumlarca etki altına alınmamalı ve bu kurumlara bağımlı olmamalıdır.

Bölüm 7. Yüksek Denetim Kurumlarının Mali Bağımsızlığı

1. Yüksek Denetim Kurumlarına görevlerini yerine getirmeye imkân verecek mali olanaklar sağlanır.

2. Yüksek Denetim Kurumları gerekli mali olanaklar için ulusal bütçeye ilişkin karar alan kamu kurumuna gerektiğinde doğrudan başvurmak konusunda yetkilendirilir.

3. Yüksek Denetim Kurumları, kendilerine tahsis edilen kaynakları uygun gördüğü ayrı bir bütçe başlığı kapsamında kullanma hakkına sahiptir.

III. Parlamento, Hükümet ve İdare İle İlişkiler

Bölüm 8. Parlamento ile ilişkiler

Yüksek Denetim Kurumlarının Anayasa ve yasalarla öngörülen bağımsızlığı, Parlamentonun bir temsilcisi gibi hareket ettiği ve Parlamentonun talimatıyla denetim yaptığında bile YDK'lara çok yüksek düzeyde inisiyatif ve özerklik sağlar. Yüksek Denetim Kurumu ile Parlamento arasındaki ilişki, her ülkenin şartları ve gerekliliklerine uygun olarak Anayasada düzenlenir.

Bölüm 9. Hükümet ve İdare ile ilişkiler

Yüksek Denetim Kurumları; hükümetin, onun idari birimlerinin ve diğer alt kuruluşların faaliyetlerini denetler. Ancak bu husus, hükümetin hiyerarşik anlamda Yüksek Denetim Kurumundan daha alt seviyede olduğu anlamına gelmez. Bilhassa, eylem ve ihmallerinin sorumluluğu tamamen ve sadece hükümete aittir ve hükümet, Yüksek Denetim Kurumunun uzman görüşü ve denetim bulgularını (yasal olarak geçerli ve uygulanabilir hükümler olarak verilmemiş ise) gerekçe göstererek kendini temize çıkaramaz.

IV. Yüksek Denetim Kurumunun Yetkileri

Bölüm 10. İnceleme Yetkisi

1. Yüksek Denetim Kurumları, mali yönetime ilişkin tüm kayıt ve belgelere erişim hakkına ve gerekli gördüğü sözlü veya yazılı her türlü bilgiyi talep etme yetkisine sahiptir.

2. Yüksek Denetim Kurumu, denetimin denetlenecek kurumda mı yoksa Yüksek Denetim Kurumunda mı yapılmasının daha uygun olacağına karar verir.

3. Bilginin temin edilmesi veya mali tablolar dâhil belgelerin ve kayıtların Yüksek Denetim Kurumuna gönderilmesine ilişkin süre sınırları, kanunlarla veya (münferit hallerde) Yüksek Denetim Kurumunca belirlenir.

Bölüm 11. Yüksek Denetim Kurumu Bulgularının Uygulanması

1. Denetlenen kurumlar, genelde kanunlarla özelde Yüksek Denetim Kurumunca belirlenen bir süre zarfında Yüksek Denetim Kurumu bulgularına ilişkin görüş bildirir ve denetim bulguları doğrultusunda alınan tedbirleri belirtir.

2. Yüksek Denetim Kurumunun bulguları, yasal olarak geçerli ve uygulanabilir hükümler olarak verilmiyor ise Yüksek Denetim Kurumu, gerekli tedbirleri almaktan sorumlu yetkili merciye başvurmaya ve sorumluların sorumluluklarını kabul etmesini talep etmeye yetkilidir.

Bölüm 12. Uzman Görüşleri ve Danışma Hakkı

1. Yüksek Denetim Kurumları, gerektiğinde Parlamento'ya ve idareye taslak kanun ve diğer mali düzenlemelere ilişkin görüşlerini ve uzman görüşü niteliğinde mesleki bilgisini sunabilir. İdari yetkililer, bu uzman görüşünü kabul etme veya reddetme sorumluluğunu tek başlarına üstlenir. Dahası bu ek görev, Yüksek Denetim Kurumunun gelecekteki denetim bulguları ile ilgili bir beklenti oluşturmamalı ve denetimlerinin etkinliğini engellememelidir.

2. Uygun ve mümkün olduğunca yeknesak muhasebe prosedürlerine yönelik yasal düzenlemeler, ancak Yüksek Denetim Kurumuyla mutabakat sağlandıktan sonra kabul edilir.

V. Denetim Metotları, Denetim Personeli, Uluslararası Tecrübe Paylaşımı

Bölüm 13. Denetim Metot ve Prosedürleri

1. Yüksek Denetim Kurumları, kendi belirlediği bir programa göre denetim yapar. Belli kamu kurumlarının özel denetim talep etme hakkı saklıdır.

2. Denetim nadiren bütünü kapsayabildiğinden, Yüksek Denetim Kurumları kural olarak örnekleme yaklaşımı kullanmayı gerekli görecektir.

Ancak örnekler, belirli bir modele göre seçilir ve mali yönetimin kalitesi ve düzenliliğini değerlendirmeye imkân tanıyacak kadar yeterli miktarda olur.

3. Denetim metotları, her zaman mali yönetime ilişkin bilim ve tekniklerde kaydedilen ilerlemeye adapte edilir.

4. Yüksek Denetim Kurumlarının, denetçilerine yardımcı olmak üzere denetim rehberleri hazırlaması uygun olur.

Bölüm 14. Denetçiler

1. Yüksek Denetim Kurumu üye ve denetçileri, görevlerini tam olarak yerine getirmeleri için gerekli niteliklere ve ahlaki dürüstlüğe sahiptir.

2. Yüksek Denetim Kurumu personelinin işe alımında ortalamanın üstünde bilgi ve beceri ile yeterli mesleki deneyime gereken önem verilir.

3. Kurum içi, akademik ve uluslararası programlar aracılığıyla Yüksek Denetim Kurumunun bütün üye ve denetçilerinin teorik ve pratik mesleki gelişiminin artırılmasına özel önem verilir. Bu gelişim, mümkün olan bütün mali ve kurumsal olanaklar ile teşvik edilir. Mesleki gelişim; geleneksel hukuk, ekonomi ve muhasebe bilgisinin ötesindedir ve elektronik veri işleme gibi diğer işletme yönetimi tekniklerini kapsar.

4. Yüksek kaliteli denetim personelinin temini için maaşlar, böyle bir işin özel gereklilikleri ile orantılıdır.

5. Denetçilerde belli özel becerilerin olmadığı durumlarda Yüksek Denetim Kurumu, gerektiğinde dış uzmanlardan faydalanabilir.

Bölüm 15. Uluslararası Tecrübe Paylaşımı

1. Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Teşkilatı kapsamında uluslararası fikir ve tecrübe paylaşımı, görevlerini yerine getirirken Yüksek Denetim Kurumlarına destek olmanın etkin bir yoludur.

2. Bu amaç; şimdiye kadar kongreler, Birleşmiş Milletler ve diğer kuruluşlarla ortaklaşa düzenlenen eğitim seminerleri, bölgesel çalışma grupları ve bir mesleki derginin yayımlanmasıyla gerçekleştirilmiştir..

3. Bu çabaların ve faaliyetlerin genişletilmesi ve yoğunlaştırılması istenilmektedir. Mukayeseli hukuku temel alan ortak bir devlet denetimi terminolojisinin geliştirilmesi, birincil önemdedir.

VI. Raporlama

Bölüm 16. Parlamento ve Halka Raporlama

1. Yüksek Denetim Kurumu, bulgularını Parlamento ve diğer sorumlu kamu kurumlarına bağımsız ve yıllık olarak raporlamaya Anayasa ile yetkilendirilir ve zorunlu kılınır. Bu raporlar yayımlanır. Bu husus, Yüksek Denetim Kurumu bulgularının daha geniş alanlara yayılması, tartışılması ve bulguların uygulamaya konulması olanaklarını artırır.

2. Ayrıca Yüksek Denetim Kurumu, yıl içinde özel önem ve anlama sahip bulguları raporlama yetkisine sahiptir.

3. Genelde yıllık rapor Yüksek Denetim Kurumunun bütün faaliyetlerini kapsar; sadece güvence altına almaya değer veya kanunlarla korunan menfaatler söz konusu olduğu hallerde, Yüksek Denetim Kurumu menfaatler ile menfaatlerin açıklanmasının getireceği faydayı dikkatlice kıyaslamalıdır.

Bölüm 17. Raporlama Metodu

1. Raporlar, bulgu ve değerlendirmeleri tarafsız, açık ve özülle sınırlı olacak şekilde sunar. Raporların üslubu açık ve kolay anlaşılırdır.

2. Yüksek Denetim Kurumu, bulgulara ilişkin denetlenen kurumun görüşüne gereken önemi verir.

VII. Yüksek Denetim Kurumlarının Denetim Yetkisi

Bölüm 18. Denetim Yetkisinin Anayasal Temeli, Kamu Mali Yönetiminin Denetimi

1. Yüksek Denetim Kurumlarının temel denetim yetkileri Anayasada yer alır; detaylar mevzuatta belirlenebilir.

2. Yüksek Denetim Kurumunun denetim yetkilerine ilişkin esaslar, her ülkenin koşullarına ve gerekliliklerine bağlıdır.

3. Ulusal bütçede yer alıp almadığına ve nasıl yer aldığına bakılmaksızın bütün kamu mali faaliyetleri, Yüksek Denetim Kurumunun denetimine tabidir. Mali yönetime ait bölümlerin ulusal bütçeden çıkarılması, bunların

Yüksek Denetim Kurumu denetiminden muaf tutulması sonucunu doğurmaz.

4. Yüksek Denetim Kurumları, denetimleri aracılığıyla net biçimde tanımlanmış bütçe sınıflandırmasını ve mümkün olduğunca basit ve açık muhasebe sistemlerini teşvik etmelidir.

Bölüm 19. Yurtdışındaki Kamu Kurumlarının ve Diğer Kuruluşların Denetimi

İlke olarak, yurtdışında kurulan kamu kurumları ve diğer kuruluşlar Yüksek Denetim Kurumunca denetlenir. Bu kurumların denetiminde uluslararası hukukun belirlediği kısıtlamalara gerekli özen gösterilir. Uluslararası hukukun gelişimine paralel olarak haklı gerekçelere dayandırılmaları halinde söz konusu kısıtlamalar kaldırılır.

Bölüm 20. Vergi Denetimi

1. Yüksek Denetim Kurumları, mümkün olduğunca kapsamlı biçimde vergi tahsillerini denetlemeye ve bunu yaparken münferit vergi dosyalarını incelemeye yetkilendirilir.

2. Vergi denetimi temelde hukuka uygunluk ve düzenlilik denetimidir. Ancak vergi kanunlarının uygulanmasını denetlerken Yüksek Denetim Kurumları vergi tahsil sistemini ve verimliliğini ve gelir hedeflerinin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini inceler, uygun hallerde yasama organına iyileştirmeye yönelik önerilerde bulunur.

Bölüm 21. Kamu Sözleşmeleri ve Bayındırlık İşleri

1. Kamu sözleşmeleri ve bayındırlık işlerine kamu kurumlarınca büyük miktarlarda kaynak harcanması, kullanılan kaynaklar üzerinde geniş kapsamlı ve ayrıntılı denetim yapılmasını gerekli kılar.

2. Kamu ihalesi, ücret ve kalite açısından en iyi teklifi almak için en uygun prosedürdür. Kamu ihalesi yapılmadığı hallerde Yüksek Denetim Kurumu nedenlerini tespit eder.

3. Bayındırlık işlerinin denetiminde Yüksek Denetim Kurumu, bu tür işlerin sevk ve idaresini düzenleyen uygun standartların geliştirilmesini teşvik eder.

4. Bayındırlık işlerinin denetimi, sadece ödemelerin düzenlilik denetimini değil, aynı zamanda yapı yönetiminin verimliliğini ve yapım işinin kalitesini de içerir.

Bölüm 22. Elektronik Veri İşleme Sistemlerinin Denetimi

Elektronik veri işleme sistemlerine önemli miktarda kaynak harcanması, uygun denetimlerin yapılmasını gerekli kılar. Bu denetimler, sistem-tabanlıdır ve gerekliliklere yönelik planlama, veri işleme donanımının ekonomik kullanımı, uygun uzmanlığa sahip (tercihen denetlenen kurumdaki) personelden istifade etme, istismanın engellenmesi ve üretilen bilginin kullanılabilirliği gibi hususları içerir.

Bölüm 23. Kamu Payına Sahip Ticari Teşebbüsler

1. Devletin ekonomik faaliyetlerindeki artış, genellikle özel hukuka tabi teşebbüslerin kurulması ile sonuçlanır. Teşebbüsler önemli ölçüde devlet payı içeriyorsa (özellikle devlet payı yarıdan fazlaysa) veya devlet baskın etkiye sahipse, bu teşebbüsler de Yüksek Denetim Kurumunun denetimine tabidir.

2. Bu tür denetimlerin tutumluluk, verimlilik ve etkinlik konularını ele alan harcama sonrası denetimler şeklinde gerçekleştirilmesi uygundur.

3. Bu teşebbüslere ilişkin Parlamento'ya ve halka sunulan raporlarda, endüstriyel ve ticari sırların korunması için gerekli kısıtlamalar gözetilir.

Bölüm 24. Sübvansiyon Edilen Kurumların Denetimi

1. Yüksek Denetim Kurumları, kamu kaynaklarından sağlanan sübvansiyonların kullanımını denetlemeye yetkilendirilir.

2. Özellikle sübvansiyonun miktarının, başlı başına veya sübvansiyon edilen kurumun geliri ve sermayesine göre yüksek olduğu hallerde, denetimin kapsamı gerektiğinde sübvansiyon edilen kurumun tüm mali yönetimini içerecek şekilde genişletilebilir.

3. Sübvansiyonların istisması, geri ödeme zorunluluğunu doğurur.

Bölüm 25. Uluslararası ve Uluslarüstü Kuruluşların Denetimi

1. Giderleri üye ülke aidatlarıyla karşılanan uluslararası ve uluslarüstü kuruluşlar, münferit ülkeler gibi bağımsız dış denetime tabidir.
2. Bu tür denetimler, kurumların görevlerini ve kullandığı kaynak düzeyini dikkate alsa bile, üye ülkelerin Yüksek Denetim Kurumlarının yürüttüğü denetimleri düzenleyen prensiplere benzer prensipleri takip eder.
3. Bu denetimlerin bağımsızlığını sağlamak için dış denetim organının üyeleri, ağırlıklı olarak Yüksek Denetim Kurumlarından görevlendirilir.

